

СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

УДК 341. 232

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ І ЙОГО ДЕРЖАВАМИ-ЧЛЕНАМИ

Муравйов В. І.

Доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та його державами-членами відкриває перед країною перспективу інтеграції у це об'єднання з можливим членством в ньому після створення зони вільної торгівлі між обома партнерами. Реалізація угоди про асоціацію здійснюється на міжнародному і національному рівнях з використання різних засобів – приєднання до міжнародних договорів, приведення національних законів у відповідність з правовими актами інститутів ЄС, визнання з боку України національних стандартів держав-членів ЄС, взаємне визнання правил іншої сторони тощо. Найбільш важливим інструментом впливу права ЄС на внутрішній правопорядок України є гармонізація законодавства. У відносинах між ЄС та Україною відповідність українського законодавства з правом ЄС може бути досягнута на рівні міжнародних зобов'язань та рівні зобов'язань ЄС. Гармонізація законодавства України з законодавством ЄС залишається найбільш потужним правовим інструментом експансії *acquis* у внутрішній правопорядок України. Посилання на рішення Суду ЄС, які складають частину *acquis* доповнює процес гармонізації. Однак, треба пам'ятати, що експансія *acquis* у внутрішній правопорядок України не призводить до формування в Україні правопорядку ЄС, який існує паралельно з правопорядком України, маючи пріоритет стосовно останнього. *Acquis* ЄС стає інтегрованою частиною правопорядку України і питання про відповідності між двома правопорядками не виникає. З іншого боку, досліджуючи вплив *acquis* та цінностей ЄС на правопорядок України, ми маємо пам'ятати, що такий вплив залежить значною мірою від існування в Україні правового підґрунтя для цього.

Ключові слова: Європейський Союз, правові інструменти, гармонізація законодавства, міжнародна угода, *acquis*, угода про асоціацію з Україною.

Постановка проблеми. Серед міжнародних договорів, які укладає Європейський Союз (ЄС) з третіми країнами і міжнародними організаціями, особливу роль у залученні партнерів ЄС до європейської інтеграції відіграють угоди про асоціацію. Політика Східного партнерства, проголошена Євросоюзом у 2008 р., передбачає значне підвищення рівня політико-правової співпраці зі східними партнерами включно з перспективами укладання нового покоління угод про асоціацію, далекосяжної інтеграції у економіку ЄС, полегшення пересування в ЄС громадян третіх країн у випадку дотримання вимог безпеки, підвищення енергозабезпечення партнерів, від чого виграють усі сторони, та зростання фінансової допомоги [1].

Угоди про асоціацію ЄС з третіми країнами становлять один з потужних правових інструментів створення такими країнами з Союзом простору стабільності і економічного, політичного і правового співробітництва [2]. Угоди про асоціацію віддзеркалюють в значній мірі правову політику Союзу. Завдяки угодам про асоціацію право ЄС поширює свою дію на внутрішні правопорядки асоційованих країн. 27 вересня 2014 року Верховна Рада та Європейський парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію. Тим самим підготовка України до асоціації з Євросоюзом переходить у практичну площину. У цьому зв'язку вивчення особливостей асоціації України з ЄС стає актуальним для української науки європейського права.

Мета статті – У статті висвітлюються теоретичні і практичні питання реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом. Формування зони вільної торгівлі в рамках асоціації можна розглядати як перший крок до інтеграції України у Євросоюз. Досліджується вплив *acquis* Європейського союзу на правопорядок України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Практично питанням створення асоціації між Україною та Євросоюзом були присвячені лише роботи Березовської І. [3], Мушак Н. [4], Хілліона К. [5]. Проте нові реалії співпраці України з ЄС вимагають подальшого дослідження цієї проблематики. На жаль, правовим проблемам впливу права ЄС на характер і зміст угод про асоціацію, що створює передумови для експансії *acquis* Союзу у правопорядки третіх країн, поки що не приділялось достатньої уваги в українській та зарубіжній літературі з європейського права. Вивчення цих питань становить актуальну проблему сучасної науки міжнародного і європейського права і її вирішення матиме значне практичне значення. Ця робота і спробою певною мірою заповнити прогалини у аналізі питань екстра територіальної дії права Євросоюзу.

Основні результати дослідження. Угоду про асоціацію між Україною та Європейським союзом (ЄС) і його державами-членами (УА) можна віднести до нового покоління угод ЄС про співпрацю з третіми країнами [6]. Це перша угода про асоціацію з європейською країною, укладена після набрання чинності Лісабонськими редакціями Римського і Маастрихтського договорів. Вона великою мірою відбиває кардинальні зміни, які були внесені до Лісабонських редакцій установчих договорів про ЄС (ДЄС) і про функціонування ЄС (ДФЄС) [7]. Запроваджені зміни стосувалися, зокрема, поширення повноважень ЄС на нові сфери співпраці, такі, як космос, спорт, туризм, енергія, цивільна оборона, адміністративне співробітництво, гуманітарна допомога тощо. Євросоюз отримав додаткові повноваження у сфері СЗППБ та спільної торговельної політики (СТП). Усе це дало можливість поширити співпрацю в рамках асоціації між Україною та ЄС на нові сектори і залучити до співробітництва нові органи і агенції Союзу.

УА є широкомасштабною угодою, яка налічує 485 статей. За своїм змістом УА можна поділити на кілька частин. Проте такий поділ є умовним, оскільки положення про окремі сектори співпраці містяться як в загальній, так і у спеціальній частинах.

Включення до УА значної кількості сфер співпраці обумовлює необхідність реалізації її положень за допомогою цілої низки правових інструментів. Вони включають насамперед міжнародні угоди, законодавчі та інші нормативні акти України, визнання Україною законодавчих актів ЄС, визнання Україною рішень Суду ЄС. Окрім цього УА містить низку положень, запозичених з установчих договорів про ЄС, а також значну кількість включених до додатків УА актів інститутів Євросоюзу. При їх реалізації Україна має враховувати відповідну практику ЄС в цих сферах.

Преамбула УА закріплює деякі положень установчих договорів про Європейський союз та функціонування Європейського союзу. Йдеться, насамперед, про спільні цінності Союзу (ст. 2 та 3 ДЄС). Окрім поваги до демократичних принципів, верховенства права,

прав людини і фундаментальних свобод, включно з правами національних меншин, недискримінації меншин, поваги різноманітності, людської гідності у УА до них додані принцип хорошого управління, дотримання принципів ринкової економіки, що має полегшувати участь України у європейських політиках.

Спільні цінності відносяться до так званого суттєвого елементу УА. Україна має дотримуватися цих цінностей у своїй правовій політиці. У разі порушення Україною суттєвого елементу УА, угода може бути денонсованою Євросоюзом без попередніх консультацій чи застосування процедури вирішення спорів (ст. 2).

З іншого боку визнання в УА України європейської країною, яка має спільну історію і спільні цінності з державами-членами Союзу відкриває для країни можливість приєднання у майбутньому до Євросоюзу, оскільки членом Союзу може стати будь-яка європейська країна, яка поважає цінності, зазначені у ст. 2 (ДЄС) і зобов'язується втілювати їх у життя.

Як і переважна більшість угод про асоціацію з ЄС, УА передбачає встановлення привілейованих зв'язків сторін, які мають включати участь України у політиках ЄС та його програмах і агенціях (ст.1).

Інструментами політичної асоціації стають політичний діалог між сторонами, співпраця та зближення у сфері зовнішньої політики та політики безпеки.

УА передбачає продовження політичного діалогу, започаткованого УПС [8], Планом дій Україна – Євросоюз, Порядком денним асоціації Україна ЄС [9]. Політичний діалог має відбуватися на кількох рівнях: на вищому рівні – керівників держав, урядів, міністерств включно з зустрічами в рамках Ради асоціації та регулярних зустрічей на рівні міністерств закордонних справ; регулярних зустрічей на рівні політичних керівників (директоратів) та експертів, контактів дипломатів, а також високо посадовців та експертів військових установ, в раках міжнародних організацій. До політичного діалогу віднесені також консультації у екстраординарних ситуаціях та зустрічі в рамках Парламентського комітету асоціації. Політичний діалог спрямований на посилення поваги до демократичних принципів, верховенства права, запровадження хорошого управління, забезпечення прав людини, боротьбу з корупцією.

Тісна співпраця між сторонами передбачена в сфері зовнішньої політики і політики безпеки (СЗППБ). Її складовою виступає також сфера спільної політики безпеки і оборони (СПБО). Згідно з Порядком денним асоціації Україна – ЄС, який доповнює УА, вона включає посилення консультацій і координацію через дипломатичні і військові канали з метою вирішення міжнародних проблем, враховуючи приєднання України до декларацій і спільних позицій ЄС, продовження діалогу з питань імплементації Стратегії європейської безпеки, визначення можливостей участі України у операціях в рамках ЄПБО, подальшу імплементацію Севільських домовленостей стосовно консультацій і співпраці між ЄС та Україною у питаннях участі України у операціях з врегулювання конфліктів та відповідних навчаннях, вивчення можливостей участі збройних сил України у формуванні багатонаціональних тактичних бойових груп, посилення співпраці з врегулювання конфлікту у Молдові (5 + 2), продовження консультацій щодо санкцій, які застосовує ЄС, військову і технологічну співпрацю ЄС та України, заохочення співпраці стосовно визначених дій між українськими інституціями з одного боку, і агенціями та органами ЄС, задіяними в сфері СЗППБ і ЄПБО, – з другого, такими як Європейська оборонна агенція, Інститут ЄС з вивчення питань безпеки, Супутниковий центр ЄС та Європейський коледж з питань безпеки і оборони. До цієї сфери співпраці віднесена також боротьба з тероризмом, нерозповсюдження зброї масового враження, запобігання незаконному експорту зброї на засадах Спільної позиції Ради 2008/944/СЗППБ.

Україна має реалізувати положення УА щодо необхідності ратифікації Україною Римського статуту про створення Міжнародного кримінального суду (ст. 8). Вирішення цього питання вірогідно вимагатиме внесення поправок до Конституції України, що певною мірою може ускладнити його розв'язання.

Важливе значення для України має співпраця з Євросоюзом у сфері юстиції, свободи та безпеки (Розділ III). УА підтвердив, що рух осіб між ЄС та Україною має регулюватися діючими угодами про реадмісію 2007 р. [10], прощення видачі віз 2007 р. [11], а також шляхом поступового запровадження для громадян України безвізового режиму, визначеного у Плані дій щодо лібералізації візового режиму 2010 р. (ст. 19) [12].

Передбачену Розділом III УА співпрацю у сфері свободи, безпеки і юстиції треба розглядати у контексті зобов'язань, які містяться у Плані дій 2007 р. та Порядку денному асоціації Україна – ЄС. Перед Україною стоїть завдання розвивати систему захисту персональних даних на основі ратифікації Конвенції Ради Європи 1981 р. Про захист персональних даних і додаткового протоколу до неї та їх імплементації, що є умовою для підписання угод між Україною та Європолом і Євроюстом включно з обміном оперативною інформацією.

У цей же розділ III включені положення про статус працівників-громадян України в ЄС (ст. 17). На працівників з України не поширюється у повній мірі свобода руху осіб в межах ЄС. Україна має регулювати питання допуску до праці для своїх громадян на ринку ЄС на основі двосторонніх міжнародних договорів з кожною державою-членом Союзу (ст. 18). З цією метою Україна вже уклала двосторонні міжнародні договори з окремими державами-членами ЄС – Польщею (1994 р.), Литвою (1995 р.), Латвією (1996 р.), Португалією (2003 р.) про взаємне працевлаштування громадян та трудову міграцію.

Передбачено, що Рада Асоціації шляхом ухвалення відповідних актів може передбачити для працівників з України більш сприятливі умови перебування на території Союзу, включно з допуском до професійної підготовки.

Питання соціального забезпечення чи виплати пенсій або інших видів допомоги без внесків, в УА не згадується. Вірогідно вони повинні регулюватися міжнародними договорами та викладатися в такій редакції, яка виключає будь-яку пряму дію положень права ЄС завдяки чіткому посиланню на підготовку в подальшому окремих договорів, що будуть гарантувати ці права. Таке формулювання виключає можливість робітникам-мігрантам з України посилатися на положення права Євросоюзу стосовно якихось соціальних виплат поза відрахувань на заробітну платню. Практика реалізації Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС (ст. 25) виходить з необхідності регулювати ці питання також на основі двосторонніх договорів між Україною та окремими державами-членами. Зокрема, Україна уклала двосторонні договори про співробітництво в галузі соціального забезпечення з Латвійською Республікою (1998 р.), Королівством Іспанія (1996 р.), Литовською Республікою (2001 р.), Естонською Республікою (1997 р.), Словацькою Республікою (2000 р.), Чеською Республікою (2001 р.), Республікою Болгарією (2001 р.), Португальською Республікою (2009 р.), Республікою Польща (2012 р.).

Лібералізація візового режиму відкриє можливості для вільного руху з України в ЄС підприємців, провайдерів послуг та інших категорій осіб, пов'язаних з виробництвом.

Фізичні особи, які надають послуги згідно з положеннями УА, користуються правом в'їзду та тимчасового перебування на території іншої сторони.

«Ключовий персонал» українських компаній та компаній ЄС отримує право на проживання на території іншої сторони до трьох років. «Ключовий персонал» визначається як ті громадяни ЄС або України, що належать до управлінських та наглядових структур

та мають спеціальні знання щодо деяких аспектів діяльності компанії. Ці знання можуть відображати конкретну кваліфікацію.

Бізнесмени можуть залишатися на території іншої сторони протягом 90 днів в любий 12-місячний період. Це також стосується провайдерів бізнесових послуг. Учні можуть перебувати на території іншої сторони до 1 року.

З певними обмеженнями дозволяється надання договірних послуг: юридичних, бухгалтерських, консультативних у сфері оподаткування, комп'ютерних, рекламних, дослідницьких та експериментальних, туристичних, у сфері розваг тощо (ст. 101). УА визначає вимоги щодо кваліфікації осіб, які пов'язані з наданням послуг та їх досвіду у сфері, де надаються послуги, терміни їх перебування (до 6 місяців), умови ліцензування тощо.

Основну увагу УА приділяє економічному співробітництву. В УА передбачено поступове запровадження ЗВТ протягом максимум 10 років. ЗВТ має бути створена у відповідності зі ст. XXIV ГАТТ/СОТ.

Лібералізація торгівлі в межах ЗВТ має здійснюватись, насамперед, завдяки скасуванню митних зборів та інших нарахувань. Поняття мита та додаткових нарахувань містяться у ст. 27 УА.

Згідно з УА Україна має дотримуватись тарифної номенклатури товарів, яка базується на положеннях Конвенції про гармонізовану систему опису і кодування товарів, ухвалену в рамках Всесвітньої митної організації (ВМО) у 1983 р. (ст. 28).

Скасування мита на імпорт розтягнуто на 5 років. При цьому сторони не повинні вводити нові мита (ст. 29, 30). Що стосується експорту, то на нього заборонені мито, податки і заходи еквівалентної дії (ЗЕД). Україні надається перехідний період для їх ліквідації. Однак Україні залишена можливість застосування тимчасових захисних заходів (ст. 31).

Стосовно нетарифних заходів, то сторони мають застосовувати для товарів іншої сторони національний режим (НР).

На сферу торговельних відносин між сторонами розповсюджується також захисний режим ГАТТ. УА дозволяє сторонам використання захисних заходів в торгівлі. Правовий механізм захисту інтересів національних виробників регулюється угодами ГАТТ/СОТ – Угодою про захисні заходи, Антидемпінговою угодою, Угодою про субсидії і компенсаційні заходи (ст. 40, 46).

Дуже важливою для України є обмеження або скасування технічних бар'єрів у торгівлі. З метою регулювання цих питань Угода СОТ про технічні бар'єри у торгівлі (ТБТ) та Угода СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів мають бути інкорпоровані в УА (ст. 54).

Передбачено також заохочення участі України у європейських організаціях зі стандартизації, а також координація позицій України та ЄС у Європейській економічній комісії ООН.

Головним інструментом реалізації УА є гармонізація законодавства України з правом ЄС. У вступній частині УА наголошується на взаємозалежності економічної інтеграції і створення ЗВТ між Україною та ЄС, а також підкреслюється важлива роль у процесі формування ЗВТ гармонізації законодавства України з основними елементами *acquis* ЄС [13].

Механізм гармонізації законодавства схожий з тим, який запроваджений в Угоді про Європейський економічний простір (ЄЕП) [14]. В додатках до УА містяться списки Актів ЄС з положеннями яких Україна має гармонізувати своє законодавство. До цих списків можуть вноситися зміни за рішеннями Ради Асоціації. Однак між двома механізмами існує й велика різниця щодо актів ЄС, які можуть бути ухвалені у майбутньому. В ЄЕП окрім норм права Євросоюзу, які діяли ще до підписання Угоди про ЄЕП, на асоційовані країни можуть бути поширені положення майбутніх актів інститутів Євросоюзу у формі регла-

ментів та директив. Це передбачено ст.7 Угоди про ЄЕП, де говориться, що постанови інститутів ЄС, на які є посилання у додатках до Угоди, або які містяться у них, а також постанови Спільного комітету асоціації, стають складовою частиною національних правопорядків асоційованих країн. При цьому, якщо йдеться про регламенти, то вони мають пряму дію у правопорядках асоційованих країн, а якщо про директиви, – то вони є обов'язковими щодо результату, який треба отримати, залишаючи вибір способу імплементації за владними установами цих країн. Це означає, що положення права ЄС у формі регламентів можуть безпосередньо застосовуватись державами-членами ЄЕП.

Що стосується УА, то тут має діяти більш м'який механізм, який на передбачає прямої дії положень регламентів ЄС, які містяться у додатках до УА у внутрішньому правопорядку України. Однак Україна може запровадити схожий механізм реалізації шляхом відсилки у внутрішньому законодавстві до актів ЄС, або шляхом інкорпорації у національне законодавство окремих положень або цілих блоків норм права Євросоюзу.

В УА передбачені різні способи гармонізації законодавства України з правом ЄС.

У сфері технічних правил, стандартів та оцінки відповідності (ст. 56) з метою нівелювання впливу ТБТ на торгівлю Україна бере на себе зобов'язання вжити необхідних заходів для поступового забезпечення відповідності її законодавства з законодавством Союзу та виконувати принципи і практики, встановлені у рішеннях та регламентах ЄС. Україна зобов'язується інкорпорувати відповідний *acquis* ЄС у своє внутрішнє законодавство, провести з цією метою адміністративну і інституційну реформу. Установи України, які займаються цими питаннями, мають брати повноцінну участь у відповідних європейських і міжнародних організаціях. Більш того, Україна має поступово транспонувати (ввести) зведення європейських стандартів (EN) в якості національних стандартів. Одночасно з цим Україна має припинити застосовувати національні стандарти, які суперечать європейським, включно з міждержавними стандартами (ГОСТ), що були ухвалені до 1992 р. Після здійснення Україною гармонізацій цих заходів у Протокол до УА з часом має бути включена Угода СОТ щодо оцінки відповідності і допуску промислових виробів.

Україна гармонізує своє законодавство з правом ЄС у сфері санітарних і фіто санітарних заходів та тих, що стосуються утримання тварин (ст. 64). Комітет з торгівлі створює Виконавчий підкомітет з санітарії і фіто санітарії. Він має здійснювати регулярний моніторинг гармонізації з метою надання відповідних рекомендацій. Підкомітет на основі консенсусу може ухвалювати рішення, надавати рекомендації та готувати доповіді.

В рамках зближення свого законодавства сторони погоджуються на спільні зразки сертифікатів, де це можливо.

У сфері державних закупівель передбачена інституційна реформа та створення системи державних закупівель, що базується на принципах, які регулюють державні закупівлі в ЄС. До таких принципів відносяться, зокрема, принципи недискримінації, рівного ставлення, прозорості та пропорційності. Україна має поетапно гармонізувати своє законодавство з *acquis*, з урахуванням практики Суду ЄС, та заходами з імплементації законодавства Союзу. Торговельний комітет оцінює заходи, запроваджені Україною в рамках кожного етапу, і ухвалює рішення про перехід до наступного етапу взаємного доступу до ринку (ст. 153).

Основні положення УА, які регулюють відносини сторін у галузі конкуренції, передбачають створення умов для конкуренції, які існують в Євросоюзі. У цьому зв'язку відповідні положення УА (ст. 253, 256) безпосередньо відсилають до статей ДФЄС, які регулюють конкуренцію на спільному ринку (ст. 101, 102 та 106), а також до положень регламентів ЄС.

Право ЄС поширюється також на надання державної допомоги, яка має здійснюватися відповідно до обов'язкових стандартів, визначених у директивах ЄС (Додаток ХХІХ). Для тлумачення положень УА стосовно державної допомоги повинні застосовуватися критерії, закріплені у ст. 93, 106, 107 ДФЕС, включно з відповідними тлумаченнями, наданими Судом ЄС, а також у актах вторинного законодавства, рамкових керівних засадах та інших адміністративних актів, діючих в Союзі (ст. 264).

В сфері захисту інтелектуальної власності згідно з положеннями ст. 161, 221, 228 УА сторони діють відповідно до низки міжнародних конвенцій. До них віднесені, зокрема, ст. 1-22 Міжнародної конвенції про охорону прав акторів-виконавців, виробників фонограм і органів радіомовлення (Рим, 1961 р.), ст. 1-18 Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів (Берн, 1886 р., переглянутої у 1979 р.), ст. 1-14 Угоди ВОІС щодо авторських прав (1996 р.), ст. 1-23 Угоди ВОІС щодо виконання і фонограм (1996 р.), Конвенції щодо біологічної різноманітності (1992 р.), Міжнародної конвенції про захист нових сортів рослин (1961 р., переглянутої у Женеві у 1972, 1978 та 1991 р.) тощо.

Окрім приєднання до та імплементації міжнародних конвенцій в сфері захисту прав інтелектуальної власності Україна має створити правовий механізм, здатний забезпечити ефективний захист права на інтелектуальну власність на національному рівні. В Україні такий механізм знаходиться лише у процесі становлення.

В усіх визначених в УА сферах надання послуг передбачено зближення діючого і майбутнього законодавства з *acquis* Союзу. Воно має сприяти доступу до ринків послуг. Зближення законодавства має починатися з моменту підписання УА і поступово поширюватися на усі елементи Угоди, які згадуються у Додатку ХVІІ.

Щоб полегшити процес гармонізації законодавства ЄС має заздалегідь інформувати Україну про зміни у своєму законодавстві.

УА передбачає створення спеціального інституційного механізму в сфері регулювання торговельних відносин. До його основних елементів можна віднести: діалог щодо захисту торгівлі на рівні експертів, який функціонує на основі *ad hoc*; механізм вирішення суперечок. Для врегулювання суперечок УА передбачає використання різних способів: проведення консультацій, арбітраж. Рішення арбітражної палати є обов'язковими (ст. 311).

Якщо суперечка стосується питань тлумачення актів інститутів ЄС в сфері регуляторного зближення, арбітраж звертається до Суду ЄС для отримання його рішення по даному питанню. У цьому випадку арбітражне рішення не виноситься поки Суд ЄС не надасть свого рішення. Рішення Суду ЄС є обов'язковим для арбітражу (ст. 322).

Поки що залишається під питанням правовий механізм реалізації актів органів асоціації. Маються на увазі, насамперед, рішення Ради та Комітету асоціації. Відповідний механізм в Україні поки ще не вироблений. Те саме стосується європейських стандартів (EN). Україна має транспонувати (ввести) зведення технічних правил, стандартів та оцінки відповідності ЄС в якості національних стандартів. Проте не ясно, яким чином це буде зроблено.

Таким чином, реалізація УА відкриває для України перспективу залучення до процесу європейської інтеграції.

Список використаної літератури

1. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council (Eastern Partnership), Brussels, 3. 12.2 008, COM. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0823:FIN:EN:PDF>.
2. European Neighbourhood and Partnership Instrument. Ukraine. Country Strategy. Paper 2007 – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu/enp/pdf>.

3. Березовська І. Угоди про асоціацію в практиці зовнішніх зносин Європейського Союзу // *Ze studiow Polsko-Ukrainskich*. – Wrocław. 2008. – P. 25-31
4. Мушак Н. Угода про асоціацію і свобода пересування громадян України в межах Європейського Союзу // *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. – К., 2013. – Вип. 115, ч. II. – С. 120-126
5. Hillion C. A New Framework for the Relations between the Union and its East-European Neighbours // *EUI Working Paper Law*. № 2007/21. – P. 147-154.
6. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one Part, and Ukraine, of the other Part. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://glav-com.ua/pub/2012_11_19_EU_Ukraine_Association_Agreement_English.pdf.
7. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 // *Official Journal of the European Union*, 2007/C 306/01, vol. 50. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>.
8. Council and Commission Decision of 26 January 1998 on the conclusion of the Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part // *Official Journal of the European Communities*, L 49/1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/anti_fraud/documents/countries/ukraine_en.pdf.
9. EU – Ukraine Association Agenda, Luxembourg, 24 June 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/eu_ukr_ass_agenda_24jun2013.pdf.
10. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб» від 15 січня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_851.
11. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз» від 15 січня 2008 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/117-17>.
12. План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/494/2011>.
13. Визначення *acquis communautaire* див.: Muraviov V. The Acquis Communautaire as a Basis for the Community Legal Order / Muraviov V. // *Miskolc Journal of International Law*. – 2007. – V. 4, № 2, – P. 21.
14. Agreement on the European Economic Area – Final Act – Joint Declarations – Declarations by the Governments of the Member States of the Community and the EFTA States, 03 January 1994. // *Official Journal of the European Communities*, L 001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21994A0103\(72\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21994A0103(72)).

LEGAL INSTRUMENTS OF THE REALIZATION OF THE ASSOCIATION AGREEMENT BETWEEN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION AND ITS MEMBER-STATES

Muraviov V.

Doctor Juris Habilitat, Professor, Head of the Chair of Comparative and European Law, Institute of International Relations Kyiv Taras Shevchenko National University.

Abstract. *The signing of the Association Agreement by Ukraine with the European Union and its member-states provides for the country a perspective of its integration in the union with pos-*

sible membership in it upon the creation of the free trade area between both partners. The realization of the Association Agreement is carried out on the international and national levels and is exercised by various means – accession by Ukraine to international treaties, making national laws consistent with legal acts of EU institutions, recognition by Ukraine of national standards of EU Member States, mutual recognition of rules of the other side etc. The most important instrument of the impact of the EU law on the internal legal order of Ukraine is harmonization of legislation. In relations between the EU and Ukraine the compatibility of the Ukrainian legislation with EU law can be achieved at the level of international obligations and the level of EU obligations. Harmonization of Ukrainian legislation with that of the EU remains the most powerful legal instrument for the expansion of the *acquis* into the internal legal order of Ukraine. The reference to the ECJ decisions which form the part of the *acquis* supplements the process of harmonization. However, one should bear in mind that the expansion of the *acquis* into the internal legal order of Ukraine does not result into the formation of the EU legal order which exists in parallel with that of the Ukraine, having the priority over the latter. The EU *acquis* becomes an integral part of the legal order of Ukraine and the issue of the correlation between two legal orders does not arise. On the other hand, investigating the impact of the EU *acquis* and values on the legal order of Ukraine we have to remember that such an impact depends to a large extent on the existence in Ukraine of the legal bases for it.

Key words: European Union, legal instruments, harmonization of legislation, *acquis*, association agreement with Ukraine.

References

1. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council (Eastern Partnership), Brussels, 3.12.2008, COM. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0823:FIN:EN:PDF>.
2. European Neighbourhood and Partnership Instrument. Ukraine. Country Strategy. Paper 2007 – 2013. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eeas.europa.eu/enp/pdf>.
3. Berezovska I. Association Agreement in practice, External Relations of the European Union // *Ze studiow Polsko-Ukrajnskich*. – Wrocław. 2008. – P. 25-31.
4. Mushak N. The Association Agreement and Free Movement of Citizens of Ukraine in the European Union // Actual problems of international relations. – K., 2013 – Vol. 115, p. II. – P. 120-126.
5. Hillion C. A New Framework for the Relations between the Union and its East-European Neighbours // *EUI Working Paper Law*. № 2007/21. – P. 147-154.
6. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one Part, and Ukraine, of the other Part. [Electronic resource]. – Mode of access: http://glavcom.ua/pub/2012_11_19_EU_Ukraine_Association_Agreement_English.pdf.
7. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 // *Official Journal of the European Union*, 2007/C 306/01, vol. 50. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>.
8. Council and Commission Decision of 26 January 1998 on the conclusion of the Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part // *Official Journal of the European Communities*, L 49/1. – [Electronic resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/anti_fraud/documents/countries/ukraine_en.pdf.
9. EU – Ukraine Association Agenda, Luxembourg, 24 June 2013. [Electronic resource]. – Mode of access: http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/eu_ukr_ass_agenda_24jun2013.pdf.
10. Law of Ukraine «On Ratification of the Agreement between the European Community and Ukraine on Readmission» of January 15, 2008 [Electronic resource]. – Mode of access: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_851.
11. Law of Ukraine «On Ratification of the Agreement between Ukraine and the EU on visa facilitation», 15 January 2008. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/117-17>.
12. Action Plan for the Liberalization of the EU visa regime for Ukraine, 2010. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/494/2011>.

13. Definition of the *acquis communautaire*: Muraviov V. The *Acquis Communautaire* as a Basis for the Community Legal Order / Muraviov V. // *Miskolc Journal of International Law*. - 2007. - V. 4, № 2, - P. 21.
14. Agreement on the European Economic Area – Final Act – Joint Declarations - Declarations by the Governments of the Member States of the Community and the EFTA States, 03 January 1994. // *Official Journal of the European Communities*, L 001. – [Electronic resource]. – Mode of access: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21994A0103\(72\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:21994A0103(72)).

ПРАВОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ РЕАЛИЗАЦИИ СОГЛАШЕНИЯ ОБ АССОЦИИИ МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ЕВРОПЕЙСКИМ СОЮЗОМ И ЕГО ГОСУДАРСТВАМИ-ЧЛЕНАМИ

Муравьев В. И.

Доктор юридических наук, профессор, заведующий кафедрой сравнительного и европейского права Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. Подписание Украиной Соглашения об ассоциации с Европейским Союзом и его государствами-членами открывает перед государством перспективу интеграции в это объединение с возможным членством в нем после создания зоны свободной торговли между двумя партнерами. Реализация соглашения об ассоциации осуществляется на международном и национальном уровнях с использованием различных средств – присоединением к международным договорам, приведением национальных законов в соответствие с правовыми актами институтов ЕС, признанием со стороны Украины национальных стандартов государств-членов ЕС, взаимное признание правил другой стороны и т.д. Наиболее важным инструментом влияния права ЕС на внутренний правовой порядок Украины является гармонизация законодательства. В отношениях между ЕС и Украиной соответствие украинского законодательства с правом ЕС может быть достигнуто на уровне международных обязательств и на уровне обязательств ЕС. Гармонизация законодательства Украины с законодательством ЕС остается наиболее существенным правовым инструментом экспансии *acquis* во внутренний правовой порядок Украины. Решения Суда ЕС, которые составляют часть *acquis*, дополняют процесс гармонизации. Однако, надо помнить, что экспансия *acquis* во внутренний правовой порядок Украины не приводит к формированию в Украине правового порядка ЕС, который существует параллельно с правовым порядком Украины, имея приоритет относительно последнего. *Acquis* ЕС становится интегрированной частью правового порядка Украины и вопрос о соответствии между двумя правовыми порядками не возникает. С другой стороны, исследуя влияние *acquis* и ценностей ЕС на правовой порядок Украины, мы должны помнить, что такое влияние зависит во многом от существования в Украине правового основания для этого.

Ключевые слова: Европейский Союз, правовые инструменты, гармонизация законодательства, международное соглашение, *acquis*, соглашение об ассоциации с Украиной.